

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 lutego 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maciej Pacuda (przewodniczący)

SSN Halina Kiriło (sprawozdawca)

SSN Romualda Spyt

w sprawie z odwołania E. G.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Legnicy

o wysokość emerytury,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń

Społecznych w dniu 7 lutego 2024 r.,

skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu

z dnia 22 września 2021 r., sygn. akt III AUa 1269/19,

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Legnicy decyzją z 4 kwietnia 2019 r., na podstawie art. 110a ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (aktualnie jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 1251; dalej jako ustawa o emeryturach i rentach z FUS lub ustawa emerytalna), odmówił ubezpieczonemu E. G. prawa do ponownego ustalenia wysokości

emerytury, ponieważ po przyznaniu emerytury wnioskodawca nie pracował - ostatnie zatrudnienie ustało 9 sierpnia 1998 r.

Odwołanie od powyższej decyzji wniósł ubezpieczony, podnosząc, że wysokość emerytury zgodnie z przepisami oblicza się ponownie od podstawy wymiaru składek. Taką podstawę wykazał, gdyż podlegał dobrowolnie ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym. Zatem odmowa ponownego ustalenia wysokości świadczenia z uwagi na brak zatrudnienia i zarobków jest niezasadna.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie, podtrzymując stanowisko zawarte w zaskarżonej decyzji.

Sąd Okręgowy w Zielonej Górze wyrokiem z 26 września 2019 r. zmienił decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Legnicy w ten sposób, że zobowiązał pozwany organ rentowy do ponownego ustalenia wysokości emerytury wnioskodawcy E. G..

Podstawą powyższego rozstrzygnięcia były następujące ustalenia faktyczne i rozważania prawne: E. G., urodzony [...], od 12 grudnia 1998 r. jest uprawniony do emerytury górniczej na podstawie decyzji z organu rentowego 27 października 1998 r. W dniu 27 grudnia 2016 r. ubezpieczony złożył wniosek o ponowne ustalenie wysokości emerytury na podstawie art. 110a ustawy emerytalnej. Decyzją z 4 stycznia 2017 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Legnicy odmówił mu ponownego ustalenia wysokości świadczenia z uwagi na niepodleganie wnioskodawcy ubezpieczeniom społecznym po przyznaniu prawa do emerytury.

Od 18 grudnia 2018 r. do 19 grudnia 2018 r. E. G. podlegał dobrowolnym ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym. Podstawa wymiaru składek za ten okres wyniosła 135,48 zł. Należne składki zostały uiszczone. W dniu 30 stycznia 2019 r. ubezpieczony złożył wniosek o ponowne obliczenie świadczenia na podstawie art. 110a ustawy emerytalnej, przy uwzględnieniu wynagrodzenia wnioskodawcy z okresu 20 wybranych przez siebie lat. Po przeliczeniu emerytury zgodnie z wnioskiem, wskaźnik wysokości podstawy wymiaru świadczenia wyniósłby 250,75%.

Sąd Okręgowy uznał, że odwołujący się spełnił warunki do przeliczenia świadczenia na podstawie art. 110a ustawy o emeryturach i rentach z FUS, ponieważ wskazał do obliczenia podstawy wymiaru emerytury podstawę wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne, przypadającą w okresie po przyznaniu emerytury, a

wskaźnik wysokości podstawy wymiaru wynosi 250,75%, a zatem jest wyższy niż ustawowy próg 250%, co wprost potwierdza pismo pozwanego z 26 czerwca 2019 r.

Jednocześnie Sąd pierwszej instancji zaznaczył, że ze wspomnianego pisma Zakładu Ubezpieczeń Społecznych wynika, iż odmowa ponownego ustalenia wysokości emerytury spowodowana jest wyłącznie wątpliwościami organu rentowego co do faktu krótkiego ubezpieczenia wnioskodawcy przed wystąpieniem o przeliczenie świadczenia. Brak jest natomiast jakiejkolwiek decyzji, która podważałaby podleganie E. G. ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowemu w tym czasie. Nie jest też sporne, że za ten okres zostały uiszczone należne składki.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu wyrokiem z 22 września 2021 r. oddalił apelację Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Legnicy od orzeczenia pierwszoinstancyjnego.

W ocenie Sądu drugiej instancji, stanowisko organu rentowego zaprezentowane w uzasadnieniu zaskarżonej decyzji oraz apelacji, które sprowadza się do odmowy zastosowania art. 110a ustawy o emeryturach i rentach z FUS ze względu na krótkotrwałe podleganie odwołującego się ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym po przyznaniu świadczenia (i to podleganie dobrowolne a nie obowiązkowe) jest nieuprawnione.

Zgodnie z art. 110a ustawy emerytalnej, wysokość emerytury oblicza się ponownie od podstawy wymiaru ustalonej w sposób określony w art. 15, z uwzględnieniem art. 110 ust. 3, jeżeli do jej obliczenia wskazano podstawę wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne lub ubezpieczenia emerytalne i rentowe na podstawie przepisów prawa polskiego przypadającą w całości lub w części po przyznaniu świadczenia, a wskaźnik wysokości podstawy wymiaru przed zastosowaniem ograniczenia, o którym mowa w art. 15 ust. 5, jest wyższy niż 250%. Ustalenie wysokości emerytury zgodnie z ust. 1 może nastąpić tylko raz.

Ustawodawca stawia zatem dwa warunki do przeliczenia wysokości emerytury. Oba warunki E. G. spełnia, ponieważ do obliczenia podstawy wymiaru świadczenia wskazał podstawę wymiaru składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z 20 lat kalendarzowych (czyli umożliwiającą obliczenie podstawy wymiaru na podstawie art. 15 ustawy) i przypadającą w części po przyznaniu świadczenia (2018 r.), a wskaźnik

wysokości podstawy wymiaru obliczony z zastosowaniem wymienionego ograniczenia wynosi 250,75%, czyli jest wyższy niż 250%.

Prawidłowo zatem Sąd Okręgowy stwierdził, że spełnione zostały warunki, od których ustawodawca uzależnił dokonanie jednorazowego przeliczenia świadczenia w oparciu o art. 110a ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Odmowna decyzja Zakładu Ubezpieczeń Społecznych wynika z zastosowania wobec odwołującego się warunków pozaustawowych, sprowadzających się do wymogu podlegania nie dobrowolnemu, lecz obowiązkowym ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym i przez okres dłuższy niż 2 dni.

Organ rentowy złożył skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu, zaskarżając orzeczenie w całości i wnosząc o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. Zaskarżonemu wyrokowi zarzucił naruszenie prawa materialnego, to jest art. 110a ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Uzasadniając postawiony zarzut, skarżący wskazał, że niedopuszczalne jest eksponowanie kwestii wskaźnika wysokości podstawy wymiaru świadczenia bez szczegółowej analizy art. 15 ust. 1 oraz art. 110 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. E. G. nabył prawo do emerytury przed wejściem w życie ustawy emerytalnej. Ta okoliczność powinna wykluczać stosowanie art. 110a ust. 1 ze względu na fakt, że emerytura wnioskodawcy nie została obliczona na podstawie art. 15 ust. 1 tejże ustawy, obowiązującej od 1 stycznia 1999 r. W przepisie art. 15 ust. 1 jest mowa o podstawie wymiaru, a zatem w tej materii należy odwołać się do art. 18 w związku z art. 6 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. W przypadku odwołującego się, który podlegał dobrowolnym ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym wyłącznie w dniach 18 i 19 grudnia 2018 r., nie można stosować powyższych przepisów ustawy systemowej, a w konsekwencji dokonywać ponownego obliczenia emerytury. Dobrowolne ubezpieczenie na podstawie art. 7 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych nie jest związane z tytułem prawnym, o którym mowa w art. 6. Takie ubezpieczenie nie jest też związane z otrzymanym faktycznie wynagrodzeniem. W ocenie organu rentowego, w niniejszym przypadku mamy do czynienia z pewnego rodzaju nadużyciem, które nie może działać na korzyść powoda. Zwłaszcza, że podstawa wymiaru składek za dwa dni dobrowolnego objęcia ubezpieczeniem jest

raczej symboliczna, a przyjęcie jej do ponownego ustalenia wysokości świadczenia pozostaje w sprzeczności z zasadą solidaryzmu i ekwiwalentności.

Odwołujący nie wniósł odpowiedzi na skargę kasacyjną.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie zasługiwała na uwzględnienie.

Godzi się przypomnieć, że - będący przedmiotem wykładni w rozpoznawanej sprawie - art. 110a ustawy o emeryturach i rentach z FUS został wprowadzony do ustawy emerytalnej przez art. 1 pkt 3 ustawy z dnia 5 marca 2015 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2015 r., poz. 552) i obowiązywał od dnia 1 maja 2015 r. Przepis ten został uchylony ustawą z dnia 24 czerwca 2021 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2021 r., poz. 1621) z dniem 1 stycznia 2022 r.

Jak wynika z uzasadnienia projektu nowelizacji z 2015 r., przepis art. 110a ustawy o emeryturach i rentach z FUS dawał możliwość ponownego obliczenia wysokości emerytury osobom, które są aktywne zawodowo po uzyskaniu prawa do tego świadczenia pod warunkiem, że wskaźnik podstawy wymiaru jest wyższy od poprzednio obliczonego. Osoby, których zarobki przed 1999 r. kształtowały się nawet na poziomie wyższym niż 250% przeciętnego wynagrodzenia, opłacały w tym czasie składki od pełnego osiąganego wynagrodzenia, które były wielokrotnie wyższe od przeciętnych składek, a mimo tego, wskaźnik podstawy wymiaru ograniczano do 250% przeciętnego wynagrodzenia. W założeniu ustawodawcy, dodanie art. 110a do ustawy emerytalnej miało uzupełnić istniejące rozwiązania o przepisy umożliwiające jednorazowe przeliczenie emerytury w przypadku osób, które osiągały stosunkowo wysokie zarobki (wskaźnik podstawy wymiaru na poziomie ponad 250%) i odprowadzały przed 1 stycznia 1999 r. wysokie składki emerytalne. Celem nowelizacji było danie możliwości przeliczenia świadczenia osobom aktywnym zawodowo po przyznaniu prawa do emerytury, niemniej redakcja przepisu nie ogranicza tej możliwości wyłącznie do takich osób.

Jak podkreślił Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 18 lipca 2018 r., III UZP 3/18 (OSNP 2019 nr 1, poz. 7), w ujęciu systemowym art. 110a ustawy o emeryturach i

rentach z FUS poszerza katalog okoliczności pozwalających na dokonanie zmiany wysokości świadczenia, o których mowa w Dziale VIII (zasady ustalania świadczeń) rozdziale 3 (zmiany w prawie do świadczeń i ich wysokości) ustawy emerytalnej. Uregulowania te obejmują, po pierwsze, ubezpieczonych pobierających świadczenia składające się z tak zwanej części socjalnej (24% kwoty bazowej) oraz części stażowej, która jest zależna od sumy okresów składkowych i nieskładkowych oraz od wysokości opłaconych składek na ubezpieczenie społeczne w wybranych latach. Finansowanie tych świadczeń odbywa się w ramach systemu repartycyjnego, będącego swoistą umową pokoleniową (wypłacane emerytury finansowane są ze składek osób obecnie czynnych zawodowo). Po drugie, osób pobierających emeryturę na nowych zasadach (z systemu zdefiniowanej składki), w których wysokość otrzymywanego świadczenia uzależniona jest od wysokości składki wnoszonej do funduszu (R. Spyt w komentarzu do art. 24 ustawy emerytalnej (w:) Emerytury i renty z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, Komentarz, (red). B. Gudowska, K. Ślęzak, Warszawa 2013).

Równolegle szeroki wachlarz możliwości towarzyszy konwersji poszczególnych świadczeń z ubezpieczenia społecznego. Tytułem przykładu można wskazać na przepisy ustawy o emeryturach i rentach z FUS regulujące sposób obliczenia podstawy wymiaru emerytury dla osoby uprawnionej do renty z tytułu niezdolności do pracy (art. 21 ust. 1 pkt 2), albo osoby pobierającej uprzednio świadczenie przedemerytalne (art. 21 ust. 3), czy też w końcu w razie przejścia z emerytury na emeryturę (art. 21 ust. 2 pkt 1). Zakres zmian w sposobie obliczenia wysokości świadczeń budził praktyczne kontrowersje, o czym świadczą liczne uchwały Sądu Najwyższego (uchwały: z dnia 29 października 2002 r., III UZP 7/02, OSNP 2003 nr 2, poz. 42 z glosą K. Ślęzaka, OSP 2003 nr 9, poz. 107; z dnia 28 czerwca 2005 r., III UZP 1/05, OSNP 2005 nr 24, poz. 395; z dnia 14 czerwca 2006 r., I UZP 3/06, OSNP 2007 nr 1-2, poz. 22; z dnia 18 października 2006 r., I UZP 2/06, OSNP 2007 nr 5-6, poz. 76; z dnia 8 maja 2008 r., I UZP 1/08, OSNP 2008 nr 23-24, poz. 353), w tym uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 10 września 2009 r., I UZP 6/09 (OSNP 2010 nr 5-6, poz. 72), zgodnie z którą kwotę bazową obowiązującą w dacie złożenia wniosku o emeryturę na podstawie art. 27 ustawy emerytalnej przez osobę mającą ustalone prawo do wcześniejszej emerytury,

która podlegała co najmniej trzydzieści miesięcy ubezpieczeniu społecznemu lub ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym, uwzględnia się tylko do obliczenia części socjalnej później ustalonej emerytury (art. 53 ust. 1 pkt 1 i ust. 4 tej ustawy). Z kolei w wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 kwietnia 2006 r., P 9/05 (OTK-A 2006 nr 4, poz. 46) uznano art. 53 ust. 3 i 4 ustawy emerytalnej za zgodny z Konstytucją RP.

Z perspektywy dorobku orzeczniczego warto zwrócić uwagę, że uprawnienie do przyjęcia nowej kwoty bazowej dotyczyło osób podlegających ubezpieczeniu społecznemu po przyznaniu prawa do świadczenia. Nie inaczej rzecz wygląda w przypadku, gdy ubezpieczony zamierza dokonać konwersji z systemu repartycyjnego na system zdefiniowanej składki. Na tym tle także zaistniała konieczność wypowiedzi Sądu Najwyższego (uchwały: z dnia 4 lipca 2013 r., II UZP 4/13, LEX nr 1342169 z glosą D. Ciszewskiej i W. Ciszewskiego, PiZS 2014 nr 9, s. 39-42; z dnia 19 października 2017 r., III UZP 6/17, OSNP 2018 nr 3, poz. 34; wyrok z dnia 20 września 2017 r., I UK 339/16, LEX nr 2390759), w których akcentowano obowiązek kontynuowania ubezpieczenia społecznego, rozumianego jako ciągłe i okresowe spełnienie tej przesłanki w chwili osiągnięcia wieku emerytalnego.

Powracając na grunt art. 110a ustawy o emeryturach i rentach z FUS, oczywiste jest, że mechanizm w nim usadowiony (ponowne obliczenie wysokości emerytury) dotyczy wyłącznie osób otrzymujących świadczenia w trybie repartycyjnym. Co więcej, zakres przedmiotowy regulacji obejmuje tylko "emeryturę", pomijając możliwość ponownego ustalenia w tym trybie wysokości renty z tytułu niezdolności do pracy. Zatem ze swej istoty jest węższy niż zakres regulacji przewidziany w art. 110 i art. 111 ustawy emerytalnej. Nie jest to jedyna korekta. Ustalenie wysokości emerytury może nastąpić tylko raz (art. 110a ust. 2 ustawy emerytalnej), co wymusza szczególnie staranne przygotowanie wniosku o ponowne obliczenie wysokości świadczenia w tym trybie. W końcu fakt zawieszenia prawa do emerytury nie zwalnia ubezpieczonego - jak ma to miejsce na gruncie art. 110 ust. 2 - od konieczności uzyskania wyższego wskaźnika wysokości podstawy wymiaru, który w tym przypadku powinien przekraczać 250%.

Przesłanką zastosowania modelu koncepcyjnego z art. 110a ustawy o emeryturach i rentach z FUS jest także obowiązek wskazania podstawy wymiaru

składki na ubezpieczenie społeczne lub ubezpieczenia emerytalne i rentowe na podstawie przepisów prawa polskiego przypadającą w całości lub w części po przyznaniu świadczenia. Identyczny warunek został zredagowany w art. 110 ust. 1 ustawy emerytalnej. Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 18 listopada 2008 r., P 47/07 (OTK-A 2008 nr 9, poz. 156) stwierdził, że w zakresie, w jakim art. 110 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS uzależnia prawo do ponownego obliczenia emerytury od wskazania do jej obliczenia podstawy wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne lub ubezpieczenia emerytalne i rentowe przypadające w całości lub w części po przyznaniu świadczenia, jest zgodny z art. 32 ust. 1 Konstytucji RP. Z tego względu należy postawić tożsamą matrycę rozwiązaniu przewidzianemu w art. 110a ustawy emerytalnej.

Obowiązkiem wnioskodawcy jest wskazanie podstawy wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne (lub emerytalno - rentowe) na podstawie przepisów prawa polskiego przypadającej w całości lub części po przyznaniu świadczenia (warunek pierwszy), a następnie obliczony - w myśl procesu z art. 15 ust. 5 ustawy emerytalnej - wskaźnik wysokości podstawy wymiaru powinien być wyższy niż 250% (warunek drugi).

W rozpoznawanej sprawie wnioskodawca wykazał, że po przyznaniu świadczenia emerytalnego przystąpił do dobrowolnych ubezpieczeń emerytalnego i rentowych, opłacając należną składkę za jeden dzień. Zgodnie z art. 7 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (aktualnie jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 1230 ze zm.), w brzmieniu obowiązującym od 1 stycznia 2013 r., prawo do dobrowolnego objęcia ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi przysługuje osobom, które nie spełniają warunków do objęcia tymi ubezpieczeniami obowiązkowo.

Jak podkreśla się w literaturze (R. Babińska-Górecka: Komentarz do art. 7 [w:] Ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych. Komentarz, red. K. Antonów, Warszawa 2024), z dobrowolnych ubezpieczeń emerytalnego i rentowych mogą skorzystać osoby, które nie pozostają w więzi prawnej, z którą prawo wiąże obowiązek ubezpieczeń emerytalnego i rentowych, oraz nie znajdują się w innej sytuacji, z tytułu której podlegałyby obowiązkowi tych ubezpieczeń. Osoba przystępująca do dobrowolnych ubezpieczeń emerytalnego i rentowych nie musi

charakteryzować się żadnymi cechami szczególnymi, ani żadnym szczególnym statusem prawnym, jakich wymaga się w przypadku np. dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego (art. 11 ust. 2 ustawy systemowej) czy dobrowolnych ubezpieczeń emerytalnego i rentowych ukształtowanych przez instytucję zbiegu tytułów ubezpieczenia (art. 9 ustawy systemowej). Przepis art. 7 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych nie wprowadza także obowiązku zamieszkiwania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Oznacza to, że każda osoba zainteresowana, niespełniająca przesłanki negatywnej w postaci podlegania obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, niezależnie od miejsca jej zamieszkania czy pobytu albo prowadzenia działalności zarobkowej, może złożyć wniosek o objęcie jej dobrowolnymi ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi. Ubezpieczeni podlegający dobrowolnym ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym opłacają składki w całości z własnych środków (art. 16 ust. 4 pkt 2 ustawy systemowej). Zgodnie z art. 18 ust. 7 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, deklarują oni podstawę wymiaru składek, niemniej nie może być ona niższa od kwoty minimalnego wynagrodzenia za pracę. Obowiązuje ich również górne ograniczenie rocznej podstawy wymiaru składek, która w danym roku kalendarzowym nie może być wyższa od trzydziestokrotności prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego w gospodarce narodowej za dany rok kalendarzowy (art. 19 ustawy systemowej).

W rozpoznawanej sprawie podstawa wymiaru składek z okres dobrowolnego ubezpieczenia emerytalno-rentowego odwołującego się wyniosła 135,48 zł. Należne składki zostały uiszczone.

W ocenie skarżącego, dobrowolne ubezpieczenie na podstawie art. 7 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych nie jest związane z tytułem prawnym, o którym mowa w art. 6. Takie ubezpieczenie nie jest też związane z otrzymanym faktycznie wynagrodzeniem. W przepisie art. 15 ust. 1 ustawy emerytalnej jest mowa o podstawie wymiaru, a zatem w tej materii należy odwołać się do art. 18 w związku z art. 6 ustawy systemowej. Zdaniem organu rentowego, w niniejszym przypadku dochodzi do pewnego rodzaju nadużycia, które nie może działać na korzyść ubezpieczonego.

Stanowisko organu rentowego jest nieuzasadnione, co wykazano powyżej. Nie może ono znaleźć poparcia w tezie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 9 stycznia

2019 r., II UK 471/17 (LEX nr 2609922), zgodnie z którą w sytuacji, gdy po dacie przyznania świadczenia wnioskodawca nie legitymuje się żadnym tytułem ubezpieczenia emerytalnego, nie uzyskuje on przychodu stanowiącego podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne, mimo uzyskania przychodu w rozumieniu prawa podatkowego. Prawo ubezpieczeń społecznych nie zna konstrukcji, w której mimo braku tytułu do ubezpieczenia społecznego dochodziłoby do naliczania składek na te ubezpieczenia. Składka na ubezpieczenie społeczne jest wtórna względem tytułu ubezpieczenia społecznego. Najpierw powstaje tytuł ubezpieczenia społecznego (art. 6 ustawy systemowej), a dopiero następnie obowiązek jej zapłaty, zaś wyjątkowo nawet za okres składkowy uznaje się aktywność niepowodującą obowiązkowi jej zapłaty (art. 10 ust. 1 pkt 2 i 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS).

Ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych wyraźnie przewiduje możliwość dobrowolnego ubezpieczenia emerytalno-rentowego przez osobę nieposiadającą tytułu podlegania ubezpieczeniom społecznym z art. 6 tej ustawy, określając zarazem sposób ustalenia podstawy wymiaru składki na takie ubezpieczenie. Nie jest tak, jak twierdzi organ rentowy, że przepis art. 18 ustawy systemowej nie obejmuje swoim zakresem przypadków przewidzianych w jej art. 7. Nie ma argumentów normatywnych w świetle art. 15 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS do różnicowania podstaw wymiaru składki w zależności od sposobu podlegania ubezpieczeniu: obowiązkowemu czy dobrowolnemu. Doktryna prawa przedstawia szereg uwag krytycznych związanych ze zmianą przesłanek do objęcia dobrowolnymi ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi (R. Babińska-Górecka: Komentarz do art. 7 [w:] Ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych. Komentarz, red. K. Antonów, Warszawa 2024) Odnoszą się one jednak do konstrukcji i spójności systemu ubezpieczeń społecznych i mogą mieć walor najwyżej postulatów *de lege ferenda*.

Odnosząc się do problemu, czy zastosowania art. 110a ustawy o emeryturach i rentach z FUS jest uzasadnione, gdy wnioskodawca po przyznaniu świadczenia legitymuje się nową podstawą wymiaru składki wyliczoną za jeden dzień ubezpieczenia emerytalno-rentowego, warto powrócić do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 18 lipca 2018 r., III UZP 3/18. W uzasadnieniu tejże uchwały

wskazano, że art. 110a nie określa minimalnego progu czasowego, jaki powinien przypadać po dacie przyznania emerytury. Użyty zwrot "w części" zakłada, że po dacie przyznania emerytury ziści się przyczyna do ustalenia podstawy wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne. O ile w przypadku konwersji świadczenia (z renty na emeryturę, z emerytury na emeryturę) ustawodawca wprowadza wyższy próg aktywności zawodowej ubezpieczonego (vide: w art. 53 ust. 4 ustawy emerytalnej mowa jest o okresie 30 miesięcy), o tyle w razie żądania ponownego obliczenia tego samego świadczenia warunek zostaje ukształtowany za pomocą pojęcia otwartego i niedookreślonego, jakim jest termin "w części". Zatem aktywacja tytułu do ubezpieczenia społecznego, nawet w stosunkowo krótkim okresie, otwiera drogę do uprawnienia, jeżeli od strony matematycznej zostaną spełnione warunki brzegowe omawianej normy (wysokość wskaźnika wysokości podstawy wymiaru).

Posiadanie podstawy wymiaru składki, choćby wynikającej z dobrowolnego ubezpieczenia emerytalnego, ustalonej zgodnie z art. 18 ustawy systemowej, otwiera drogę do ponownego obliczenia wysokości emerytury, przy czym zasadniczą przesłanką ustalenia wyższego świadczenia emerytalnego jest spełnienie warunku stricte matematycznego, tj. uzyskania wskaźnika wysokości podstawy wymiaru, obliczonego zgodnie z art. 15 ust. 4 ustawy emerytalnej, wyższego niż 250%.

W rozpoznawanej sprawie miało to miejsce, choć w marginalnym stopniu. Nowy wskaźnik wysokości podstawy wymiaru wyniósł 250,75%. Nie istnieją przesłanki do odmowy stosowania normy prawa publicznego (art. 110a ustawy emerytalnej) wyłącznie z powołaniem się na marginalną różnicę w uzyskanych wskaźnikach. Uwzględnienie nowej kwoty bazowej do przeliczenia wysokości emerytury wykracza poza normę art. 110a ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Skarżący, niejako na marginesie podniesionego zarzutu, zwraca dodatkowo uwagę na podstawę prawną przyznania pierwotnego świadczenia emerytalnego E. G.. Prawo do emerytury górniczej zostało ustalone decyzją organu rentowego z 27 października 1998 r., tj. wydaną na podstawie przepisów obowiązujących przed wejściem w życie ustawy o emeryturach i rentach z FUS (1 stycznia 1999 r.). Oczywiście jest więc, że pierwotna wysokość przyznanej emerytury nie mogła być ustalona na podstawie art. 15 ust. 1 tej ustawy. Jednakże przepis art. 110a ust. 1 ustawy emerytalnej nie uzależnia swojego zastosowania od uprzedniego obliczenia

wysokości emerytury na podstawie art. 15 ust. 1. Istota tego przepisy wyraża się w umożliwieniu urealnienia wysokości emerytury osób, wobec których pobierano przed 1999 r. składki od pełnego wynagrodzenia i uwzględniono do wyliczenia świadczenia zarobki ograniczone do 250% przeciętnego wynagrodzenia. Przepis nakazuje obliczenie nowej wysokości emerytury od podstawy wymiaru ustalonej w sposób określony w art. 15, z uwzględnieniem podstawy wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne przypadającej w całości lub w części po przyznaniu świadczenia. Ustawodawca nie wskazuje podstawy prawnej przyznanego świadczenia (choćby art. 27 ustawy o emeryturach i rentach z FUS). Godzi się przypomnieć, że ograniczenie wskaźnika wysokości podstawy wymiaru do 250% nie zostało wprowadzone do systemu emerytalnego dopiero ustawą o emeryturach i rentach z FUS. Ograniczenie to wprowadzał art. 7 ust. 6 ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. z 1991 r. Nr 104, poz. 450 ze zm.).

Kluczowe dla sprawy pozostaje więc jedynie to, czy ubezpieczony, którego emerytura została obliczona z uwzględnieniem ograniczenia wskaźnika wysokości podstawy wymiaru, legitymuje się podstawą wymiaru składki przypadającą w całości lub w części po przyznaniu świadczenia. Okoliczność taka została przez Sąd *meriti* ustalona.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji wyroku na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c.

[SOP]

[ms]